

Vysoké školy na prahu 21-ho storočia - Výzva k akcii

L. Kabát¹ - J. Hron²

Práca vysokých škôl i práca vysokoškolského učiteľa a študenta sa počas ostaných rokov významne zmenila. Zmenilo sa nielen široké spoločensko-politické prostredie, ale sa výrazne zmenili aj konkrétne pracovné podmienky. Prakticky vo všetkých krajinách transformujúcej sa Európy sa rozšíril počet vysokoškolských inštitúcií a ešte výraznejšie sa zvýšil počet vysokoškolských študentov. Popri týchto kvantitatívnych zmenách sa výrazným spôsobom zmenilo aj postavenie a charakter práce vysokoškolského učiteľa i študenta. O týchto a s nimi súvisiacich problémoch sa v ostatnú dobu napísalo a povedalo mnoho. Vo veľkej väčšine prípadov sa tieto diskusie sústreďovali na financovanie, resp. nedostatočné financovania vysokých škôl. Na prahu 21-ho storočia by sme sa však na tento problém mali pozrieť aj z iného zorného uhla. Z uhla, ktorý nám umožní vidieť nielen problémovú situáciu vysokých škôl z hľadiska ich financovania, ale ktorý nám dá obraz aj o tom ako sa disponibilné zdroje využívajú a nakoľko je ich využívanie v súlade s perspektívnymi potrebami financujúcej spoločnosti. Rovnako sa chceme zamyslieť aj nad otázkami súvisiacimi s celkovým chápaním úloh vysokoškolských inštitúcií v procese rýchlo prebiehajúcej celosvetovej politickej a ekonomickej globalizácie.

Žijeme s internetom. Demokratizačný proces po roku 1989 vrátil na naše vysoké školy demokratickú samosprávu a s ňou aj významnú právomoc vysokých škôl určovať svoj vlastný rozvoj, vzdelávacie a vedecko-výskumné zameranie, určovať počty študentov i obsah a formy ich vzdelávania. Vysoké školy však zasiahli aj iné rovnako dôležité faktory, ktoré signifikantne zmenili charakter ich práce. Moderná univerzitná inštitúcia nemože dnes existovať a úspešne pracovať bez širokého využívania moderných komunikačných technológií a internetu¹. Bez internetu však nemože existovať nielen inštitúcia, ale hlavne jej základné stavebné kamene a to jej učitelia a študenti. Nie kvôli modernosti, ale preto, lebo získavanie informácií k vedecko-výskumnej a vzdelávacej činnosti je pre učiteľov ale aj študentov vysokých škôl touto cestou jednoznačne najlacnejším kanálom. Internet a jeho aktívne využívanie² v podmienkach univerzitných inštitúcií pri vstupe do 21-ho storočia nie je luxusom, ale imperatívnou podmienkou ich úspešnosti. Iba prostredníctvom internetu a jeho aktívnym využívaním môžeme odstrániť, prípadne redukovat' duplicitu v našej vedecko-výskumnej, ale aj pedagogickej práci.

Schopnosť využívať už dosiahnuté a prezentované výsledky vedy a výskumu môže významne racionalizovať našu prácu a následne zaistiť aj efektívnejšie využívanie disponibilných finančných zdrojov. Túto skutočnosť je potrebné dôsledne premietnuť aj do metodologických nástrojov a prístupu k riešeniu našich vedeckovýskumných úloh. Pri ich hodnotení, ale už aj pri formulovaní našich výskumných cieľov je potrebné vyžadovať dôsledne spracované prehľady o stave riešenia predmetnej

¹ Prof. Ing. Ladislav Kabát, CSc, Slovenská poľnohospodárska univerzita Nitra

² Prof. Ing. Dr. h.c. Jan Hron, DrSc, Česká zemедelská univerzita Praha

problematiky vo svete. Efektívne triediace programy, ktoré su užívateľom internetu k dispozícii si nevyžadujú predbežnú odbornú prípravu a mal by ich rutinne zvládnuť každý vysokoškolský pracovník. Rovnako by sme mali postupovať aj v práci so študentami a viesť ich systematicky k využívaniu všetkých informačných zdrojov, ktoré sú prostredníctvom internetu k dispozícii³. Pri takomto prístupe môže odbremeniť študenta od mnohých rutinných činností a tento čas je možné efektívne využiť pre prehĺbenie jeho analytických schopností a hlavne pre rozvíjanie schopností prezentovať výsledky vlastnej práce a tieto vedieť aj adekvátne obhajovať. Prostredníctvom pracovných stránok internetu by sme mali viac prezentovať aj vlastné aj vlastné vedecko-výskumné poznatky ako aj podporné vzdelávacie programy, resp. moduly (prednášky, štatistické nástroje, databázy a pod.).

V súvislosti s pozitívnym hodnotením internetovej technológie si však treba uvedomiť, že v tejto technológii máme nielen vysoko efektívneho pomocníka, ale aj silného konkurenta⁴. Prostredníctvom internetu sa svet zmenšil a so študentom pracujeme v prostredí, ktoré nepozná fakultné, univerzitné, ale ani štátne hranice a ktoré výrazne ovplyvňuje aj naše vedecko-pedagogické možnosti i povinnosti. Prostredníctvom internetu môžeme mnoho získať, ale musíme si byť vedomí aj toho, že aj naše pracovné výsledky sa stávajú verejne kontrolovateľné a ľahko hodnotiteľné.

V súvislosti s dopadom internetovej technológie na vzdelávací proces si musíme uvedomiť, že naši študenti môžu už dnes využívať prakticky neobmedzené informačné zdroje. Môžu sa obracať na univerzitné i iné pracoviská na celom svete⁵ a žiadať informácie, ktoré nenachádzajú v nami prezentovaných materiáloch. V súvislosti s tým sa musíme zbaviť ilúzie, že študent vie iba to, čo ho my, jeho učitelia -a v našej škole, či fakulte- naučíme. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že pretrvávajúce izolacionistické tendencie jednotlivých vysokých škôl, fakúlt i katedier sú anachronizmom a v globálnom vzdelávacom prostredí nemajú miesto a nemožno ich tolerovať.

Aktualizovať nielen obsah, ale aj formy vzdelávania. V procese prestavby vysokoškolského vzdelávania naše inštitúcie vykonali obrovský kus práce. Jej výsledkom sú nielen nové školy, nové fakulty a nové študijné odbory, ale aj nové študijné predmety, nové učebné texty a čistočne aj nové, resp. inovované vyučovacie metódy. Tieto prvky vysokoškolského vzdelávania je potrebné pozitívne oceniť.

Naše vysoké školy však aj napriek evidentným úspechom v jednotlivých zložkách ich činnosti aj naďalej trpia neduhom, ktorý môže vážne ohroziť konkurencieschopnosť nášho vysokoškolského systému v budúcom boji o študentov. Naši vysokoškolskí študenti sú zaťažovaní pomerne rozsiahlymi povinnosťami a požiadavkami na mechanické zvládnutie a mechanickú reprodukciu učiva. Skúsenosti zo zahraničných vysokých škôl ukazujú, že študent môže a musí byť aktívnym prvkom vzdelávacieho procesu a k tomu je potrebné vytvárať zo strany učiteľa aj vhodný pracovný priestor. Je našou povinnosťou viesť študentov k systematickej práci s modernou vypočítovou a komunikačnou technikou.

Rovnako musíme systematicky rozvíjať ich schopnosti verejne prezentovať a obhajovať výsledky vlastnej práce. Musíme podporovať všestranný odborný rozvoj ich osobnosti, upevňovať ich zdravé sebavedomie a vštepovať im úctu k trvalým morálnym hodnotám. našich študentov musíme nielen akademicky vzdelávať, ale aj občiansky vychovávať. Sú základom našej budúcej spoločnosti a v tomto kontexte sú naše úlohy ešte väčšie.

Súčasný absolvent vysokej školy je produkt globálneho vzdelávacieho prostredia. Súčasný vysokoškolský študent dozrieva ako produkt globálneho vzdelávacieho a výskumného prostredia⁶ a je ním výrazne poznačený. Dozrieva ako občan politicky i ekonomicky sa zjednocujúcej Európy a našou úlohou by malo byť tento trend vzdelávania podporovať a študentov v ňom akademicky i občiansky inšpirovať. Učiť ich žiť a pracovať v politicky, ekonomicky i kultúrne diferencovanom prostredí a v úcte a tolerancii k iným národom, národnostiam, jazykom a zvyklostiam. Boj proti xenofóbii a kultúrnej intolerancii⁷ nesmie ostať mimo pozornosti modernej univerzitnej inštitúcie. K tomuto musíme ešte intenzívnejšie využívať všetky formy a programy medzinárodnej spolupráce v oblasti vysokého školstva. Do týchto programov by sme však mali vstupovať ako dôveryhodní a rovnocenní partneri a to tak obsahom a formami vzdelávania ako aj celkovými materiálными podmienkami v ktorých študentské výmenné programy realizujeme. Potreba neustáleho zvyšovania jazykovej kultúry vysokoškolských učiteľov a študentov by mala byť popri širokom využívaní internetu ďalším trvale aktuálnym cieľom nášho snaženia na prahu 21-ho storočia.

Počty vysokoškolských študentov sú frekventovane diskutovanou temou. Ich nárast sa všeobecne hodnotí pozitívne. V prípade transformujúcich sa ekonomických systémov je však potrebné okrem dynamiky absolútnych počtov študentov sledovať a hodnotiť aj uplatnenie našich absolventov v prax. Štruktúra študentov a absolventov vysokých škôl musí odpovedať požiadavkám transformujúcej sa ekonomiky a táto vysokokvalifikovaná pracovná sila musí byť evidentná jej vstupom na trh práce a hlavne do pracovného procesu. Musí byť jeho dynamizujúcim prvkom. Vysoké školy majú povinnosť meniace sa požiadavky praxe sledovať a na ne urýchlene odpovedať. V tejto súvislosti sa domnievame, že náš vysokoškolský vzdelávací systém má ešte stále mnoho rezerv a voči spoločnosti nesplnených povinností. K hlbšej diskusii na túto tému je vhodné oboznámiť sa s dynamikou vývoja počtov študentov na poľnohospodársky orientovaných vysokých školách a fakultách v západnej Európe, USA, Austrália, a Novom Zélande.

Veda, vysoké školy a poľnohospodársko-potravinársky komplex v globálnom svete. Akademické i spoločenské postavenie, úlohy a zodpovednosť vysokých škôl dostávajú v novom ekonomickom prostredí a globalizujúcom sa svete nový rozmer. V oblasti poľnohospodársky a potravinársky orientovaného vysokého školstva a vedy je toto konštatovanie ešte aktuálnejšie. Po období búrlivého rozvoja poľnohospodárskych vied po druhej svetovej vojne a hlavne v období 60tych a 70tych rokov so zameraním na zvyšovanie objemu poľnohospodárskej produkcie zvyšovaním výnosov a úžitkovosti

hospodárskych zvierat, sú súčasné úlohy VVZ tohoto rezortu podstatne odlišné. Vysoký celosvetový bilančný previs ponuky nad efektívnym dopytom po potravinách kladie nové otázky a nové úlohy pre vedecko-výskumnú základňu v tejto oblasti. Na vedeckú scénu, ale aj do širokej pozornosti sa dostávajú otázky bezpečnosti potravín, vzťah poľnohospodárstva k životnému prostrediu, ochrana pôdneho fondu, sociálne dôsledky meniaceho sa charakteru poľnohospodárstva, budúcnosť vidieckeho priestoru a pod. Vo všeobecnosti sa stále častejšie hovorí o mnohofunkčnom poľnohospodárstve. Vysoké školy a ich vzdelávacie i vedecko-výskumné programy musia na tieto nové impulzy a požiadavky urýchlene a adekvátne reagovať¹. Pod adekvátnou reakciou rozumieme prispôsobenie sa vysokých škôl obsahom i štruktúrou ich vzdelávania a zameraním výskumu tak, aby sa predmetné úlohy mohli urýchlene a adresne plniť.

Je známe, že veda v prostredí vysokoškolského systému bola v minulosti vážne poškodená. Podľa rôznych zdrojov bolo jej financovanie neadekvátne a tým bola jej konkurencieschopnosť podkopaná a jej ďalšia existencia vážne ohrozená. Pri hľadaní odpovedí a východísk by sme dosť ťažko našli uspokojivé vysvetlenie, pretože veda na vysokých školách v minulosti skutočne nemala postavenie a podporu, aka sa dostáva týmto inštitúciám vo vyspelých krajinách sveta. Vysokoškolska veda bola skôr kozmetickým doplnkom vedeckovýskumnej základne rezortu a pracovísk akadémie vied. V súčasnosti, predovšetkým však pri prehodnocovaní modelov jej financovania, je však potrebné viac uvažovať aj o tom aký by mal byť model budúci model vysokoškolskej vedy, na čo by samal sústrediť a v čom by sa mohol zmeniť a zlepšiť. Otázku je však potrebné klásť nielen formou požiadaviek na ďalšie zdroje, ale aj návodom ako zabezpečiť vyššiu efektívnosť a transparentnosť užitia existujúcich zdrojov, vo väzbe na nimi produkované konkrétne vedecko-výskumné výstupy.

Tento problém nie je nový a nie je iba našim problémom. Vo svete sa široko diskutujú otázky spoločenského financovania vedy, pričom sa stále viac zdôrazňuje financovanie programov, namiesto doteraz uplatňovaného financovania inštitúcií. Zdôrazňuje sa tiež vyššia angažovanosť štátu vo formulácii konkrétnych požiadaviek na vedecko-výskumnú základňu a vysoké školy. Vo všeobecnosti sa presadzujú zásady zodpovednosti štátu za financovanie základného výskumu, zatiaľ čo financovanie aplikovaného výskumu by malo byť záležitosťou komerčne orientovaných organizácií. Je viac menej zrejmé, že zameranie tohoto výskumu je poháňané trhovým dopytom, na rozdiel od základného výskumu, ktorého priority sú určované aj inými než trhovými princípmi.

Globalizujúca sa svetová ekonomika si bude vyžadovať čoraz náročnejšie vedecko-výskumné projekty, ich riešenie a implementáciu. Nevyhnutnou požiadavkou k tomu, aby sme na takýchto projektoch mohli úspešne participovať bude aj naša pripravenosť vedieť prijímať a hlavne riešiť aktuálne úlohy trhov sa správajúcich ekonomických systémov. V praxi to znamená, vedieť meniť obsah a zameranie

¹ OECD, Second Conference of Directors and Representatives of AKS, Paris, January, 2000

vedecko-výskumnej činnosti a v prípade potreby aktualizovať aj vzdelávacie programy a pružne reflektovať požiadavky našej spoločnosti na začiatku 21-ho storočia.

Kvantita versus kvalita. V ostatných rokoch sa tak v ČR ako aj v SR výrazne rozšíril priestor pre vysokoškolské vzdelávanie a počty našich študentov sa ďalej zvyšujú. Je to správny trend, ale súbežne s tým musíme sledovať aj demografickú štatistiku. Z jej údajov si nemožeme nevšimnúť náš dlhodobý negatívny populačný trend. V roku 1998 sme na Slovensku zaznamenali až o 50% nižšiu natalitu než tomu bolo pred dvadsiatimi rokmi¹. Tento trend sa s malým časovým posunom premietne aj do podstatne nižších počtov školopovinných detí a následne aj na poklese počtov záujemcov o vysokoškolské štúdium. Už v tejto dekáde postaví nás, hlavne však našich nasledovníkov do novej, doteraz nepoznanej situácie. V priebehu najbližších rokov sa aj u nás definitívne skončí boj študentov o vysoké školy a začne boj vysokých škôl o študentov, a hlavne o dobrých študentov. Neprehľadná vojna, ktorú dnes vedíme medzi našimi školami sa už mení na jasný konkurenčný boj s univerzitnými pracoviskami v ČR a SR a jeho výsledky by sme mali veľmi pozorne analyzovať. O niekoľko rokov budeme súperiť o dobrých študentov s univerzitami v Poľsku, Maďarsku, ale aj v krajinách Západnej Európy i v USA. Perspektívne nepotrebujeme mnoho vysokých škôl, ale dobré vysoké školy.

Ekonomická globalizácia a jej dopady na vysoké školy. Okrem negatívneho populačného vývoja v našich krajinách a odchodu našich študentov na zahraničné vysoké školy musíme navyše počítať s tým, že ekonomická globalizácia sveta prináša so sebou tvrdý konkurenčný boj o budúcu kvalifikovanú pracovnú silu. Podľa nedávneho oficiálneho oznámenie orgánov Európskej únie jej súčasné členské krajiny počítajú s tým že do roku 2050 sa ich geografický priestor otvorí minimálne pre 50-75 miliónov ľudí z iných regionov sveta. Pracovná sila a hlavne kvalifikovaná pracovná sila, ale už aj jej prvotný zdroj, teda študent, bude smerovať na začiatku prvej polovice 21-ho storočia do Západnej Európy². Naša úloha a úloha našich vysokých škôl bude z tohoto hľadiska veľmi komplikovaná. Dobrí študenti budú hľadať dobré školy a dobré školy budú priťahovať dobrých študentov. Ak chceme v tomto meraní sil obstáť, a ak chceme udržať našich vysokokvalifikovaných absolventov aj doma, musíme už teraz cieľavedome posilňovať a podporovať, nie kvantitu, ale kvalitu v budovaní našich vysokých škôl⁸. Pre menej školopovinných detí budeme určite potrebovať menej škôl a o to viac by sme sa mali sústrediť na ich kvalitu. Toto však už nie je iba problém finančných prostriedkov a už vonkoncom to nie je len problém našich vlád. Je to náš spoločný problém, problém politickej a akademickej zodpovednosti za našu budúcnosť v jednotnej Európe.

Univerzity majú nielen práva, ale aj povinnosti. Po roku 1990 naše inštitúcie získali mimoriadne práva. Okrem iných aj právo užívať peniaze daňových poplatníkov podľa vlastného uváženia. Je to

¹ V roku 1960 sme zaznamenali 22 živonarodených detí na 1000 obyvateľov, v roku 1998 iba 10.7

² Zverejňované úvahy o limitovanom vstupe pracovnej sily na pracovný trh EU sú naivné a politicky motivované. Externé pracovná sila bude pre súčasné krajiny EU absolútne nevyhnutná.

veľké právo a vo svete je málo krajín, kde sa aplikuje v takom rozsahu a tak benevolentne ako u nás. Musíme si uvedomiť, že pri vstupe do spoločného európskeho domu sa musí zmeniť aj tento neprehľadný a neadresný systém používania prostriedkov štátneho rozpočtu. Z ich efektívneho a perspektívne účelného využívania sa budeme musieť presvedčujúcim a transparentným spôsobom zodpovedať. A túto zodpovednosť vidím aj v tom, že už dnes musíme vzdelávať a vychovávať absolventov v súlade so spoločenskými potrebami a takých, ktorí budú schopní sa úspešne pohybovať a dokázať svoju kvalitu na otvorenom európskom trhu práce. Vzdelávať vysokoškolskú populáciu, ktorá rozširuje rady nezamestnaných, alebo prispieva ku štrukturálnej nezamestnanosti je spoločensky i akademicky nezodpovedné. K riešeniu tohoto problému musia naše inštitúcie veľmi pozorne sledovať vývoj na trhu práce ako aj ďalšie aktuálne signály ekonomickej sféry a na tieto pružne reagovať.

Naším cieľom musí byť vzdelávať a vychovávať vysokokvalifikovaných a pre pracovný trh pripravených a konkurencie schopných absolventov. Pre schopných to bude veľká príležitosť dokázať svoje kvality a získať takto aj patričné trhové ocenenie. Počet našich úspešných absolventov, ale aj počet tých ktorí to nedokážu bude závisieť hlavne od našej konkrétnej práce. A práve v prihlásení sa k otvorenej zodpovednosti za jej výsledky spočíva spôsob, ako dať signál našim budúcim študentom a celej akademickej i občianskej spoločnosti, že s akademickými právami, včítane tých, ktorú nám dáva platná vysokoškolská legislatíva, si plne uvedomujeme aj našu zodpovednosť za súčasnosť i budúcnosť našich študentov a absolventov. Zodpovednosť za formy i obsah ich vzdelávania, ale aj zodpovednosť za ich budúcu trhovú hodnotu a ich spoločenské uplatnenie.

Etika, estetika, environmentalistika, ekonomika v našom myslení a konaní. Globalizácia sveta prináša s sebou mnoho nových, doteraz nepoznaných, alebo nedostatočne poznaných problémov a s nimi aj celý rada imperatívne formulovaných úloh. Spoločnosť si stále viac uvedomuje svoju zraniteľnosť voči výlučne trhovu sa správajúcej globálnej ekonomike. Niektoré negatívne skúsenosti ostatných rokov s rezortom poľnohospodárstva a výroby potravín¹ stavajú aj pred našu akademickú obec nové úlohy. Sledovanie svetovej a hlavne európskej poľnohospodárskej politiky a modelovanie jej dopadov sa musí stať súčasťou našich vzdelávacích a výskumných programov. Rovnako musíme dôsledne analyzovať a hodnotiť zásady domácej poľnohospodárskej dotačnej politiky, aby bola v záujme celej spoločnosti.

Mimo našej pozornosti nesmú ostávať ani problémy medzinárodnej agropotravinárskej komunity. Musíme dokázať aktuálne a kriticky posudzovať jej konkrétne kroky a opatrenia. V globálnom svete niet izolovaných, lokálne akútnych problémov. Na svetovej ekonomickej scéne prebieha ostrý boj o trhy a tento boj sa neustále pritvrdzuje a nadobúda nové, menej prehľadné a ťažko odhaliteľné formy. Napríklad pod plášťom humánnych cieľov, ako je zvyšovanie výroby potravín s následnou potravinovou pomocou krajinám tretieho sveta sa častoveľmi nekompromisne likvidujú zárodky

¹ Výskyt BSE a ďalších epidemických ochorení hospodárskych zvierat, nástup geneticky modifikovaných potravinových produktov, rozvoj medzinárodného obchodu s agrokomoditami a potreba jeho regulácie

domácej, rozbiehajúcej sa poľnohospodárskej výroby. Nekoordinovaná a mnohokrát predimenzovaná krátkodobá potravinová pomoc rozvojovým krajinám nie je vždy skutočným riešením nedostatku potravín v týchto krajinách, ale slúži ako pretlakový ventil pre poľnohospodársku nadvýrobu vo vyspelých krajinách sveta⁹. Priemyselne vyspelé krajiny nekompromisne ochraňujú svoje ekonomické záujmy a ekonomický priestor. Ako ukazujú aj ostatné skúsenosti, napriek politickým deklaráciám, nie sú ochotné ustúpiť zo svojich trhových pozícií. Klasickým príkladom je neochota vlády USA pripojiť sa k podpisu Tokijskeho protokolu o ochrane životného prostredia, pričom sa celkom otvorene argumentuje tým, že plnenie jeho záväzkov by znížilo konkurencieschopnosť americkej ekonomiky.

Riešenie vyostrejúcich sa ekonomických vzťahov v globalizujúcom sa svete, a v agropotravinárskom rezorte ozvlášť, vyvoláva silné napätia medzi rozvinutým a rozvojovým svetom. K ich odstraňovaniu sa volia rôzne prístupy. Medzi ne môžeme zaradiť aj snahy o **rešpektovanie zásady 4E**. V jej zmysle je v ekonomickom rozvoji krajín a obzvlášť pri rozvoji agropotravinárskych systémov rešpektovať požiadavky na dôsledný súlad medzi existujúcimi prírodnými zdrojmi, formami a rozsahom ich exploatácie, schopnosťou sprostredkovať a **využívať** disponibilné **prírodné zdroje**

v súlade s etickými zákonmi. Pri rozvoji výrobných činností je potrebné pamätať na zosúladovanie ich dopadov na krajinné prostredie v estetickej i environmentálnej¹⁰ rovine. Ekonomika výroby je prirodzene mimoriadne dôležitá, ale nesmie byť jediným kritériom merania úspešnosti poľnohospodárskej výroby. **Etika, estetika, environmentalistika a ekonomia** musia byť chápané a študované ako neoddeliteľné kategórie poľnohospodárskej výroby a výroby potravín obzvlášť. Ich štúdium sa musí dostať do našich vedecko-výskumných, ale aj vzdelávacích programov. Doba, kedy sa kládli na poľnohospodárstvo jednoznačné požiadavky na objemové zvyšovanie potravinových produktov sú minulosťou. Tento rezort sa musí stať trvalým nástrojom starostlivosti o súčasné a hlavne o budúce výrobné zdroje ako sú pôda, voda a celkové životné prostredie. A v tomto duchu musia byť vedení aj študenti a absolventi našich škôl.

Záver. Naša spoločnosť prechádza komplikovanou vývojovou etapou. Za obdobie necelého desaťročia sme zásadne zmenili našu hodnotovú schému, zmenil sa náš životný štýl, naše pracovné i občianske možnosti a prostredie na realizáciu našich osobných záujmov. Znásobili sa aj naše každodenné problémy. V mnohom si hľadáme svoju bezpečnú pracovnú a spoločenskú pozíciu. Nie je to ľahké hľadanie.

Pred niekoľkými desaťročiami sa americký prezident John Kennedy obrátil na mladých ľudí svojej krajiny s otázkou, čo sú schopní a ochotní urobiť pre lepšiu Ameriku a teda aj pre svoju budúcnosť. Bolo to mimoriadne zaujímavé oslovenie mladej generácie, pretože politická scéna jej zvyčajne nadbieha lacnými a často zavádzajúcimi sľubmi. Vyzvanie sa stretlo v celej americkej spoločnosti, ale hlavne medii vysokoškolskou populáciou s veľkou odozvou a aj naslednou vysokou podporou a priamou participáciou na konkrétnych programoch. Ako by sme odpovedali na podobnú otázku v našich podmienkach dnes my, učители ale aj študenti vysokých škôl? V čom môžeme a v čom sme schopní pomôcť našim krajinám my, ktorí rozvíjame vysokoškolské vzdelávanie a vysokoškolskú vedu a ktorí si nárokuje ich financovanie z celospoločenských prostriedkov? V čom môžeme pomôcť rezortu,

ku ktorému sa hrdo hlásime, ale ktorý prechádza svojim krízovým obdobím a hľadá si nové pozície nielen v trhovej ekonomike, ale aj v spoločnosti. Máme čo ponúknuť ? V každom prípade by sme mali byť pripravení o tejto otázke aspoň kvalifikovane diskutovať.

Literatúra :

-
- ¹ Malhotra, Y.; Bringing the Adopter Back Into the Adoption Process: A Personal Construction Framework of Information Technology Adoption, *Journal of High Technology Management Research*, 10(1), Spring 1999
- ² McCormack, C., *Building a Web-based education system*, New York, Wiley Computer, 1998
- ³ Hawke, Constance S., *Computer and Internet use on campus : a legal guide to issues of intellectual property, free speech, and privacy*, San Francisco, Jossey-Bass, 2001
- ⁴ Swiniarski, Louise Boyle; *Educating the global village : including the young child in the world*, Upper Saddle River, NJ, Merrill, 1999
- ⁵ Hazemi, R.; Weber, S. *The digital university : reinventing the academy*, Berlin, New York, Springer, 1998
- ⁶ Mason, Robin, *Globalising education : trends and applications*, London, New York, 1998
- ⁷ Chapman, A.; *Consumption, population, and sustainability : perspectives from science and religion*, Washington, D.C., Island Press, 2000
- ⁸ Roberts, H; *Academic initiatives in total quality for higher education*, Milwaukee, Wisconsin, ASQC Quality Press, 1995
- ⁹ Hoffman, M., *Business, ethics, and the environment : the public policy debate*, New York, Quorum Books, 1999
- ¹⁰ Huby, M. *Social policy and the environment*, Buckingham, Philadelphia : Open University Press, 1998